

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 9. 1956, sp. zn. 1 Tz 287/56

Číslo: 7/1957

Právní věta:

Předpokladem beztrestnosti pokusu následkem dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu je skutečnost, že pachatel je si vědom toho, že může trestný čin dokonat, avšak nechce tak již učinit. Jestliže proto pachatel má objektivní možnost trestný čin dokonat a tuto možnost si uvědomuje, avšak upustí od dokonání činu pod vlivem okolností, které nebrání jeho svobodnému rozhodování a proto ani uskutečnění pachatelovy vůle dokonat trestný čin, jest míti za to, že pachatel dobrovolně upustil od dokonání trestného činu. Pachatel, který při pokusu trestného činu, od něhož dobrovolně upustil, naplní skutkovou podstatu jiného trestného činu, takže tento jiný trestný čin dokoná, dopouští se tohoto jiného trestného činu.

K výkladu poměru trestného činu omezování osobní svobody podle § 229 tr. zák. a útisku podle § 235 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.09.1956

Spisová značka: 1 Tz 287/56

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Beztrestnost, Nedokonaný trestný čin, Omezování osobní svobody, Pokus, Útisk

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Obviněný se nabídl kritického dne večer, že doprovodí neznámou dívku (P), která přijela vlakem kolem půlnoci a byla rozhodnuta jít pěšky domů do vzdálenější obce, když jí autobus pro značné zpoždění vlaku ujel. Obviněný při tom zároveň nabídl dívce, že jí ponese kufřík. Když přišli k místu, kde u lesa odbočuje cesta též do další obce, podával obviněný dívce kufřík a ruku s tím, že již musí odbočit. Současně ji požádal o polibek. Když P odmítla, chytil ji obviněný v pasu, povalil ji na zem, klekl jí na ramena, takže měla hlavu mezi jeho koleny, a snažil se jí stáhnout dlouhé kalhoty. P začala volat o pomoc a když jí obviněný řekl, že je to zbytečné, přestala volat a bránila se pouze rukama a nohama. Když cítila, že jí kalhoty v pase povolují, dostala nervový záchvat, při němž se značně chvěla. Obviněný to zpozoroval a upustil od dalšího násilí. Když však P vstala, uklidnila se a začala obviněnému vytýkat jeho jednání, obviněný ji opět žádal, aby se vysvlékla, přesto, že byl značný mráz. Když mu P nechtěla vyhovět, uchopil ji obviněný znovu a povalil ji opět na zem, snažil se jí

stáhnout kalhoty a sám si obnažil pohlavní úd. P na to opět dostala nový nervový záchvat, při kterém se chvěla. Aby tento záchvat ještě více zdůraznila, počala nesouvisle mluvit pro sebe, že jde z nemocnice a nastydne-li, že nebude moci mít v budoucnosti děti. Obviněný na to ve svém jednání ustal, nechal P vstát, shledával jí věci, které byly rozházeny po zemi, dal jí do ruky kufřík a odešel.

Lidový soud v Rokycanech uznal obviněného vinným pokusem trestného činu znásilnění podle § 5 odst. 1, § 238 odst. 1 tr. zák.

Krajský soud v Plzni k odvolání obviněného zrušil rozsudek lidového soudu a uznal obviněného vinným trestným činem útisku podle § 235 tr. zák. Krajský soud v odvolacím líčení vyslechl opět obviněného a poškozenou P a dospěl k závěru, že obviněný dobrovolně upustil od dokonání trestného činu znásilnění a že naplnil pouze znaky trestného činu útisku podle § 235 tr. zák., neboť zneužil její situace, že s ním byla v lese, kde byli úplně sami v nočních hodinách. Poškozená podle názoru krajského soudu byla v dané situaci závislá na obviněném, který ji nutil k tomu, aby s ním souložila.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podání generálním prokurátorem zrušil rozsudek krajského soudu a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Odůvodnění:

Stížnost pro porušení zákona vytkla, že krajský soud pochybil, když dospěl k závěru o dobrovolném upuštění od pokusu a nečinil rozdíl mezi prvním a druhým útokem a zapomněl hodnotit první útok, který byl samostatným skutkem a kde obviněný upustil od dokonání soulože pod vlivem nervového záchvatu poškozené spojeného se značným třesem těla, kterýžto stav vzbuzoval obavy z nejtěžších možných následků na zdraví poškozené, s nimiž pachatel nesouhlasil. U tohoto prvního útoku nelze tedy podle názoru stížnosti pro porušení zákona mluvit o vlastním vnitřním rozhodnutí obviněného dobrovolně upustit od dokonání znásilnění pouze proto, že se poškozená chvěla v nervovém rozrušení. I při druhém útoku měl však krajský soud podle stížnosti pro porušení zákona přihlížet k celé výpovědi poškozené P a nikoli pouze k jejímu výroku o nastydnutí a o dětech. Krajský soud prý přehlíží, že P dostala opět nervový záchvat, který ještě zdůraznila svojí pomatenou mluvou a že tedy obviněný upustil od dokonání svého záměru znásilnit P ve stadiu jejího stupňujícího se nervového záchvatu, jež považoval za překážku k dokonání soulože.

Podle stížnosti pro porušení zákona, když již soud – byť nesprávně – připustil, že obviněný dobrovolně upustil od dokonání trestného činu znásilnění, neměl trestnou činnost obviněného podřadit pod trestný čin útisku podle § 235 tr. zák., neboť zneužití tísně nebo závislosti k vynucení nějakého konání, trpění nebo opomenutí musí být vykládáno především z hlediska působení psychického. Poškozená nebyla v závislosti na obviněném, šlo o úmyslný útok a i kdyby bylo možno dojít k závěru, že od pokusu znásilnění obviněný dobrovolně upustil, pak nemůže být zbaven odpovědnosti za trestný čin, který dokonal, totiž že bez oprávnění bránil poškozené užívat osobní svobody.

Stížnost pro porušení zákona je částečně důvodná.

Nelze souhlasit se stížností pro porušení zákona, pokud vytýká, že krajský soud pouze na základě vadného hodnocení svědecké výpovědi poškozené P a v důsledku toho, že nečinil rozdíl mezi prvním a druhým útokem, dospěl k nesprávnému závěru, že obviněný dobrovolně upustil od dokonání trestného činu znásilnění na P.

Podle § 5 odst. 3 tr. zák. pokus není trestný, upustil-li pachatel dobrovolně od způsobení výsledku uvedeného v zákoně. Objektivní podmínkou tedy je, aby pachatel upustil od poruchy nebo ohrožení, které jsou spojeny s trestným činem v případě jeho dokonání. Subjektivní podmínkou je, aby pachatel

upustil od zmíněného následku sám, z vlastní vůle, t. j. dobrovolně. Předpokladem dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu je pak skutečnost, že pachatel je si vědom toho, že může trestný čin dokonat, avšak nechce tak již učinit. Za dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu nelze zajisté považovat případy, kdy pachatel sice mění svůj původní záměr dokonat trestný čin v nové rozhodnutí trestnou činností dále nerozvíjet, avšak k této změně svého původního záměru byl přiveden vnějšími okolnostmi, které jsou buď skutečnou objektivní překážkou pro dokonání trestného činu (na př. skutečnost, že napadená osoba je fyzicky silnější, nebo že pachatel je od dokonání trestného činu odrazen příchodem jiných osob), nebo kdy pachatel alespoň ve svém vědomí nastalou překážku pokládá za nepřekonatelnou (na př. pachatel pokusu trestného činu opuštění republiky podle § 5 odst. 1, § 95 odst. 1 tr. zák. od dokonání svého záměru opustit republiku upustí, protože má obavy, aby nebyl přistižen pohraniční stráží). Jestliže však pachatel má objektivní možnost trestný čin dokonat a tuto možnost si uvědomuje, avšak upustí od dokonání činu pod vlivem okolností, které nebrání jeho svobodnému rozhodování a proto ani uskutečnění pachatelovy vůle dokonat trestný čin, pak je nutno mít za to, že pachatel dobrovolně upustil od dokonání trestného činu. Tak při pokusu o trestný čin znásilnění půjde o dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu, upustil-li pachatel od dokonání trestné činnosti přesto, že mohl překonat odpor ženy, která se bránila znásilnění. Okolnost, že tak učinil proto, že měl za to, že jeho trestná činnost by měla za následek újmu na zdraví napadané ženy, nemůže pak být překážkou, aby pachateli pokusu trestného činu byla přiznána beztrestnost proto, že dobrovolně od dokonání činu upustil. Taková skutečnost by pachatele nezbavovala trestné odpovědnosti za pokus trestného činu znásilnění, který zamýšlel spáchat, pouze tehdy, kdyby jí pachatel pokládal za nepřekonatelnou překážku, která mu brání trestný čin dokonat.

V souzeném případě obviněný pojal záměr spáchat trestný čin znásilnění na P, který začal také uskutečňovat za okolností pro dokonání jeho záměru mimořádně příznivých. Podle skutkového stavu zjištěného oběma soudy shodného s výsledky provedeného dokazování, pokusil se obviněný znásilnit P na opuštěném místě v noci. Poškozená P sama ve své výpovědi v soudním řízení uvedla, že přestala volat o pomoc, když jí obviněný řekl, že je to zbytečné, a u odvolacího líčení potvrdila, že kdyby zápas byl pokračoval, byla by se těžko ubránila, aby nedošlo k pohlavnímu styku, a má za to, že odradila obviněného od dokonání trestného činu znásilnění pouze tím, že mu řekla, že by mohla nastydnout a že by pak neměla děti. Za tohoto stavu věci není tedy vyvrácena obhajoba obviněného, že kdyby byl chtěl dokonat svůj záměr znásilnit P, že by se mu to bylo lehce podařilo, a to zejména v okamžiku, kdy se nervově chvěla a byla téměř bezbranná, a že od svého jednání upustil pouze proto, že si uvědomil, co provádí. Krajský soud tedy nepochybil, když dospěl k závěru, že obviněný dobrovolně upustil od dokonání trestného činu znásilnění P. Skutečnost, že obviněný svůj útok opakoval, je v souzeném případě nerozhodná. Tato skutečnost by byla rozhodná pro posouzení věci pouze tehdy, kdyby již při prvním útoku výsledek uvedený v zákoně byl nenastal pro okolnosti na pachateli nezávislé a kdyby tedy obviněný již neměl možnost od dokonání trestného činu dobrovolně upustit. Na př. obviněný by při prvním útoku byl vyrušen od dokonání trestného činu znásilnění příchodem dalších osob a v druhém útoku by byl pokračoval po jejich odchodu. V daném případě však obviněnému nebránily v dokonání trestného činu ani při prvním útoku takové překážky, které by byl nemohl překonat, a naopak mohl využít nervového stavu poškozené P stejně jako při druhém útoku k dokonání trestného činu.

Je však přisvědčiti stížnosti pro porušení zákona, pokud vytkla, že obviněný, i když od dokonání trestného činu znásilnění dobrovolně upustil, nemůže být zbaven odpovědnosti za to, že bránil P bez oprávnění užívat osobní svobody, tedy že naplnil znaky dokonání trestného činu omezování osobní svobody podle § 229 tr. zák. a že se nedopustil trestného činu útisku podle § 235 tr. zák. Krajský soud si mylně vykládá znak „závislosti“ u trestného činu útisku podle § 235 tr. zák., který v daném případě spatřuje v tom, že poškozená P byla závislá na obviněném, s nímž šla sama v noci cestou lesem, která nebyla bezpečná. Jednak bezpečnost této cesty porušil pouze obviněným svým jednáním vůči poškozené P, jednak závislost znamená stav, v kterém je člověk v některém směru odkázán na

pachatele trestného činu útisku (na př. poměr dlužníka a věřitele, poměr zaměstnance a zaměstnavatele, poměr učitele a žákyně, faktický poměr závislosti daný na př. tím, že pachatel poškozeného vychovává a pod.). Nelze však mluvit o tom, že by poškozená P byla bývala na obviněném, s nímž se setkala po prvé ve svém životě a který tedy neměl možnost pod tlakem závislosti na něm ovlivňovat její svobodné rozhodování. P nebyla také v nějaké tísní, které by byl obviněný zneužil, aby ji nátlakem nutil, aby něco konala, opominula nebo trpěla. Podle správně zjištěného skutkového stavu obviněný prostě po dvakráte poškozenou P povalil na zem, klekl si na ni, držel ji v nehybnosti znemožňující jí jednání podle vlastního rozhodnutí za tím účelem, aby jí donutil násilím k souloži. I když od donucení k souloži dobrovolně upustil, znemožňoval jí záměrně po určitou třeba jen kratší dobu proti její vůli svobodný pohyb, tedy jí bez oprávnění bránil užívat osobní svobody. Spáchal tedy svým jednáním dokonaný trestný čin omezování osobní svobody podle § 229 tr. zák. Pokud krajský soud uznal obviněného vinným trestným činem útisku podle § 235 tr. zák., porušil zákona v ustanoveních §§ 229 a 235 tr. zák.